UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

24 päivänä kesäkuuta 2010 *

Asiassa C-98/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunale di Trani (Italia) on esittänyt 9.6.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 6.3.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Francesca Sorge

vastaan

Poste Italiane SpA,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-C. Bonichot sekä tuomarit C. Toader, K. Schiemann, P. Kūris (esittelevä tuomari) ja L. Bay Larsen,

julkisasiamies: N. Jääskinen,
kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 4.3.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Francesca Sorge, edustajinaan avvocato V. Martire ja avvocato V. De Michele,

– Poste Italiane SpA, edustajinaan avvocato R. Pessi, avvocato L. Fiorillo ja avvocato A. Maresca,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään C. M. Wissels ja M. Noort,

– Euroopan komissio, asiamiehinään M. van Beek ja C. Cattabriga,

kuultuaan julkisasiamiehen 22.4.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta 28.6.1999 annetun neuvoston direktiivin 1999/70/EY (EYVL L 175, s. 43) liitteessä olevan, määräaikaista työtä koskevan 18.3.1999 tehdyn puitesopimuksen (jäljempänä puitesopimus) 8 lausekkeen 3 kohdan tulkintaa.

2 Tämä ennakkoratkaisupyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Francesca Sorge ja tämän työnantaja Poste Italiane SpA (jäljempänä Poste Italiane) ja joka koskee työsopimuksen sellaisen määräyksen laillisuutta, jonka mukaan asianomaisen osapuolen sopimus on tehty määräajaksi, ilman että määräyksessä mainittaisiin sijaistetun työntekijän nimi, saati syitä hänen poissaololleen.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

3 Direktiivi 1999/70 perustuu EY 139 artiklan 2 kohtaan, ja direktiivin 1 artiklan mukaan sen tarkoituksena on ”panna täytäntöön – – puitesopimus”.

4 Direktiivin kolmannesta perustelukappaleesta ilmenee seuraavaa:

– ”Työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 7 kohdassa säädetään muun ohessa, että sisämarkkinoiden toteuttamisen olisi johdettava työntekijöiden elin- ja työolojen paranemiseen yhteisössä. Tähän päästään yhdenmukaistamalla eri maissa vallitsevien olosuhteiden parantamista, erityisesti muiden kuin toistaiseksi voimassa olevien työsuhteiden, kuten määräaikaisten työsuhteiden, osa-aikatyön, väliaikaisen työn ja kausityön osalta.”

5 Puitesopimuksen johdanto-osan toisesta kohdasta ilmenee seuraavaa:

”Tämän sopimuksen osapuolet tunnustavat, että toistaiseksi voimassa olevat työsopimukset ovat ja tulevat olemaan vallitseva työsuhdemuoto työnantajien ja työntekijöiden välillä. Ne tunnustavat myös, että määräaikaiset työsopimukset vastaavat tietyissä olosuhteissa sekä työnantajien että työntekijöiden tarpeita.”

6 Sanotun johdanto-osan kolmannen kohdan mukaan puitesopimuksessa esitetään määräaikaiseen työsuhteeseen liittyvät yleiset periaatteet ja vähimmäisvaatimukset erityisesti luomalla yleiset puitteet sen varmistamiseksi, että määräaikaisessa työsuhteessa olevia työntekijöitä kohdellaan samalla tavalla suojelemalla heitä syrjintää vastaan ja että määräaikaisia työsopimuksia käytetään sekä työnantajien että työntekijöiden kannalta hyväksyttävältä pohjalta.

7 Puitesopimuksen yleisten huomioiden seitsemännestä kohdasta ilmenee seuraavaa:

”määräaikaisten työsopimusten käytön perustuminen perusteltuihin syihin on tapa estää väärinkäytöksiä”.

8 Puitesopimuksen 2 lausekkeessa määrätään seuraavaa:

”1. Tätä sopimusta sovelletaan määräaikaisiin työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde, sellaisena kuin se on määritelty jäsenvaltion lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännössä.

2. Jäsenvaltiot kuultuaan työmarkkinaosapuolia ja/tai työmarkkinaosapuolet voivat päättää, että sopimusta ei sovelleta:

a) ammatilliseen peruskoulutukseen liittyvään työharjoittelusuhteeseen ja oppisopimusjärjestelyihin;

b) työsopimuksiin ja työsuhteisiin, jotka on tehty valtion tai valtion tukeman erityisen ammatillisen koulutus- tai uudelleenkoulutusohjelman taikka työelämään siirtymistä koskevan ohjelman puitteissa.”

9 Puitesopimuksen 3 lausekkeen sanamuoto on seuraava:

”1. Tässä sopimuksessa ’määräaikaisella työntekijällä’ tarkoitetaan henkilöä, jolla on suoraan työnantajan ja työntekijän välillä tehty työsopimus tai solmittu työsuhde, jonka päättyminen määräytyy perustelluin syin, esimerkiksi tietyn päivämäärän umpeutumisen, tietyn tehtävän loppuun saattamisen tai tietyn tapahtuman ilmaantumisen perusteella

2. Tässä sopimuksessa ’vastaavalla vakituisella työntekijällä’ tarkoitetaan työntekijää, jolla on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus tai työsuhde ja joka työskentelee samassa työpaikassa ja samassa tai samanlaisessa työssä tai tehtävässä, ottaen huomioon pätevyys ja ammattitaito. Milloin samassa työpaikassa ei ole vastaavaa vakituista työntekijää, vertailu on tehtävä suhteessa sovellettavaan työehtosopimukseen, tai jos sellaista ei ole, vertailu tehdään kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytännön mukaisesti.”

10 Puitesopimuksen 5 lausekkeessa määrätään seuraavaa:

”1. Perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytösten estämiseksi jäsenvaltioiden kuultuaan työmarkkinaosapuolia kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytännön mukaan ja/tai työmarkkinaosapuolten on otettava käyttöön erityisten alojen ja/tai työntekijäryhmien tarpeiden mukaan yksi tai useita seuraavista toimenpiteistä, jos käytettävissä ei ole vastaavia oikeudellisia toimenpiteitä väärinkäytösten estämiseksi:

a) perustellut syyt tällaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista varten;

b) perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden enimmäiskokonaiskesto;

c) tällaisten työsopimusten tai työsuhteiden uudistamisten lukumäärä.

2. Jäsenvaltiot kuultuaan työmarkkinaosapuolia ja/tai työmarkkinaosapuolet määrittävät tarvittaessa, millä edellytyksillä määräaikaisia työsopimuksia tai työsuhteita:

a) pidetään perättäisinä;

b) pidetään toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina tai työsuhteina.”

11 Puitesopimuksen 8 lausekkeessa määrätään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiot ja/tai työmarkkinaosapuolet voivat pitää voimassa tai saattaa voimaan tässä sopimuksessa asetettuja määräyksiä edullisempia määräyksiä.

– –

3. Tämän sopimuksen täytäntöönpano ei ole pätevä peruste työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämiseksi sopimuksen soveltamisalalla.

– –

5. Tämän sopimuksen soveltamista koskevien riitojen ja valitusten ennaltaehkäisy ja selvittely tapahtuu kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten ja käytännön mukaisesti.

– –”

Kansallinen säännöstö

Kumottu lainsäädäntö

12 Määräaikaisista työsopimuksista 18.4.1962 annetun lain nro 230 (legge n. 230, disciplina del contratto di lavoro a tempo determinato; GURI nro 125, 17.5.1962; jäljempänä laki nro 230/1962) 1 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”Työsopimuksen katsotaan olevan toistaiseksi voimassa, jollei jäljempänä mainituista poikkeuksista muuta johdu.

Työsopimus voidaan tehdä määräajaksi:

– –

b) kun palvelukseenotto tapahtuu sellaisten poissa olevien työntekijöiden sijaistamiseksi, joilla säilyy oikeus palata työhön, mikäli määräajaksi tehdyssä työsopimuksessa ilmoitetaan sijaistetun työntekijän nimi sekä sijaistamisen syy;

– –

Määräaikaa koskeva ehto on mitätön, jollei sitä ole tehty kirjallisesti.

Työnantajan on toimitettava työntekijälle kappale kirjallisesta sopimuksesta.

– –”

Pääasiaan sovellettava lainsäädäntö

13 Laki nro 230/1962 kumottiin 24.10.2001 alkaen Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta annetun direktiivin 1999/70/EY täytäntöönpanemiseksi 6.9.2001 annetun asetuksen nro 368 (decreto legislativo n. 368, attuazione della direttiva 1999/70/CE relativa all'accordo quadro sul lavoro a tempo determinato concluso dall"UNICE" dal CEEP e dal CES; GURI nro 235, 9.10.2001, s. 4; jäljempänä asetus nro 368/2001), joka annettiin säännöksistä Italian Euroopan yhteisöihin kuulumisesta johtuvien velvoitteiden noudattamiseksi annetun lain nro 422 – vuotta 2000 koskeva yhteisön oikeuden täytäntöönpanolain (legge n. 422, disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia alle Comunità europee – legge comunitaria 2000; Supplemento ordinario nº 16, 20.1.2001) nojalla, 11 §:llä.

14 Tämän asetuksen 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Työsopimus voidaan tehdä määräajaksi teknisistä, tuotannollisista, organisatorisista tai sijaisuuksiin liittyvistä syistä.

2. Määräaikaa koskeva ehto on mitätön, jos sitä ei ole kirjattu suoraan tai välillisesti kirjalliseen asiakirjaan, jossa täsmennetään edellä 1 momentissa esitetyt syyt.

_ _”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

15 Ennakkoratkaisupyyntöpäätöksestä ilmenee, että Poste Italiane palkkasi Sorgen 29.9.2004 tehdyllä määräaikaisella työsopimuksella. Tämän sopimuksen mukaan hänet oli palkattu ”sijaisuuksiin liittyvistä syistä, jotka perustuvat erityiseen tarpeeseen sijaistaa Puglia Basilicatan postinjakelukeskuksen 1.10.2004–15.1.2005 poissa olevaa henkilöstöä”.

16 Sorge nosti 18.2.2008 kanteen Poste Italianea vastaan sen toteamiseksi, että määräaikaisuutta koskeva sopimusehto on lainvastainen, koska kyseisessä sopimuksessa ei ole nimenomaisesti ilmoitettu sijaistettavaa työntekijää eikä syytä sijaistukseen.

17 Poste Italiane kiistää, että velvollisuutta tällaisten tietojen ilmoittamiseen olisi tarpeen noudattaa vedoten siihen, että lain nro 230/1962 1 §:n 2 momentin b kohta on kumottu asetuksen nro 368/2001 11 §:n 1 momentilla.

18 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa, että asetusta nro 368/2001, jolla saatetaan osaksi kansallista oikeutta direktiivi 1999/70, sovelletaan pääasiassa kysymyksessä olevaan sopimukseen. Tällä asetuksella kumottiin laki nro 230/1962 sekä siihen tehdyt muutokset, mukaan luettuna 1 §:n 2 momentin b kohta.

19 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa, että tämän seurauksena sijaisten palkkaamiseen sovelletaan nykyisin asetuksen nro 368/2001 1 §:n 1 momenttia, jossa todetaan vain, että ”työsopimus voidaan tehdä määräajaksi – – sijaisuuksiin liittyvistä syistä”, ilman että vaadittaisiin, että sopimuksessa olisi nimenomaisesti ilmoitettava sijaistettavan työntekijän nimi ja sijaistamisen syy. Tämä muutos on kansallisen tuomioistuimen mukaan heikentänyt työntekijöiden suojaa.

20 Näissä olosuhteissa Tribunale di Trani päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko – – direktiiviin 1999/70 sisältyvän puitesopimuksen 8 lauseketta tulkittava siten, että se on esteenä (asetuksen nro 368/2001 1 ja 11 §:n kaltaisille) kansallisille säännöksille, joilla on pantu täytäntöön – – direktiivi 1999/70 – – ja kumottu lain 230/1962 1 §:n 2 momentin b kohta, jossa säädettiin, että ’työsopimus voidaan tehdä määräajaksi – – kun palvelukseenotto tapahtuu sellaisten poissa

olevien työntekijöiden sijaistamiseksi, joilla säilyy oikeus palata työhön, mikäli määräajaksi tehdyssä työsopimuksessa ilmoitetaan sijaistetun työntekijän nimi sekä sijaistamisen syy' ja se on korvattu säännöksellä, jossa ei enää säädetä tällaisesta ilmoitusvelvollisuudesta?

2) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen on vastattava myöntävästi, onko kansallisen tuomioistuimen jätettävä soveltamatta yhteisön oikeuden kanssa ristiriidassa olevia kansallisia säännöksiä?"

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

21 Poste Italiane katsoo, että esitetyt kysymykset eivät ole merkityksellisiä ja että ne on jätettävä tutkimatta.

22 Ensimmäisestä kysymyksestä Poste Italiane toteaa, että siihen on vastattu yhdistetyissä asioissa C-378/07–C-380/07, Angelidaki ym., 23.4.2009 annetussa tuomiossa (Kok., s. I-3071). Poste Italianen mukaan tästä tuomiosta ilmenee, että unionin tuomioistuin jättää kansallisen tuomioistuimen tehtäväksi tutkia itsenäisesti kansallisen oikeuden yhteensopivuuden puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa mainittujen periaatteiden kanssa.

23 Toisesta kysymyksestä Poste Italiane toteaa – ja vetoaa edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Angelidaki ym. annetun tuomion 208–212 kohtaan –, että mistään asetuksen nro 368/2001 säännöksestä ei ole seurannut asianomaisiin työntekijöihin sovellettavien sääntöjen epäsuotuisaa kehitystä. Poste Italianen mukaan unionin tuomioistuin totesi, ettei puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdalla voida katsoa olevan välitöntä oikeusvaikutusta. Poste Italianen mukaan tästä seuraa, että kansallinen tuomioistuin ei voi jättää soveltamatta kansallisia säännöksiä, vaikka ne olisivat unionin

oikeuden vastaisia, vaan se voi ainoastaan tulkita tällaisia säännöksiä unionin oikeuden määräysten ja säännösten mukaisesti.

24 On muistettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan EY 234 artiklan mukaisessa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä, jolla yksin on välittömästi tiedossaan asiaa koskevat tosiseikat ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Näin ollen silloin, kun kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuin on lähtökohtaisesti velvollinen ottamaan niihin kantaa (ks. mm. asia C-144/04, Mangold, tuomio 22.11.2005, Kok., s. I-9981, 34 ja 35 kohta; asia C-212/04, Adeneler ym., tuomio 4.7.2006, Kok., s. I-6057, 41 kohta ja asia C-364/07, Vassilakis ym., määräys 12.6.2008, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25 Tästä on todettava, että kysymyksillä siitä, onko puitesopimuksen 8 lauseke esteenä asetuksen nro 368/2001 kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, ja jos näin on, siitä, millaisia seurauksia tästä unionin oikeuden vastaisuudesta voi olla, on yhteys pääasiaan ja ne koskevat unionin oikeuden tulkintaa.

26 Näiden perusteiden valossa ennakkoratkaisupyyntö on otettava tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

27 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee, onko puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä asetuksen nro 368/2001 kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jolla pantaessa direktiiviä 1999/70 ja puitesopimusta kansallisessa oikeudessa täytäntöön poistettiin työnantajan velvollisuus ilmoittaa poissa olevien työntekijöiden sijaistamiseksi tehdyssä määräaikaisessa työsopimuksessa sijaistettujen työntekijöiden nimi sekä heidän sijaistamisensa syy.

28 Kyseisen tuomioistuimen mukaan asetus nro 368/2001 on ”heikentänyt” määräaikaisten työntekijöiden yleisen suojan tasoa puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, koska työntekijä ei voi enää vaatia työsopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä sellaisten tietojen ilmaisemista, jotka olivat aiemmin pakollisia ja joiden perusteella työntekijä saattoi etukäteen arvioida, oliko syy sopimuksen tekemiseen todellinen ja tosiasiallisesti olemassa, saada täysimääräiset tiedot sekä päättää kanteen nostamisen tarkoituksenmukaisuudesta.

29 Ennakkoratkaisupyynnön ratkaisemiseksi on tutkittava ensinnäkin, kuuluuko ensimmäisen määräaikaisen sopimuksen tekeminen puitesopimuksen soveltamisalaan, ja toiseksi, voidaanko direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi annetulla asetuksella nro 368/2001 kansalliseen säännöstöön toteutettujen muutosten katsoa yhtäältä liittyvän kyseisen sopimuksen ”täytäntöönpanoon” ja toisaalta koskevan puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitettua työntekijöiden ”suojan yleistä tasoa” (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 130 kohta).

Puitesopimuksen soveltamisala

30 Puitesopimuksen 2 lausekkeen sanamuodon mukaan sopimusta sovelletaan määräaikaisiin työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde, sellaisena kuin se on määritelty jäsenvaltion voimassa olevassa lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännössä (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 114 kohta).

31 Saman sopimuksen 3 lausekkeen mukaan käsitteellä ”määräaikainen työntekijä” tarkoitetaan ”henkilöä, jolla on suoraan työnantajan ja työntekijän välillä tehty työsopimus tai solmittu työsuhde, jonka päättyminen määräytyy perustelluin syin, esimerkiksi tietyn päivämäärän umpeutumisen, tietyn tehtävän loppuun saattamisen tai tietyn tapahtuman ilmaantumisen perusteella” (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 115 kohta).

32 Puitesopimuksen 8 lausekkeessa määrätään lopuksi, että kun jäsenvaltiot tai työmarkkinaosapuolet panevat täytäntöön tämän sopimuksen, täytäntöönpano ”ei ole pätevä peruste työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämiseksi” sopimuksen soveltamisalalla.

33 Tästä seuraa, toisin kuin Italian hallitus väittää, että sekä direktiivillä 1999/70 että puitesopimuksella tavoitellusta päämäärästä samoin kuin kyseisen direktiivin ja sopimuksen merkityksellisten säännösten ja määräysten sanamuodosta ilmenee selvästi, että puitesopimuksen soveltamisala ei rajoitu ainoastaan perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tehneisiin työntekijöihin, vaan päinvastoin, että sitä sovelletaan kaikkiin työntekijöihin, jotka suorittavat palveluja, joista maksetaan heille palkkaa näiden työntekijöiden ja heidän työnantajansa välisen määräaikaisen työsuhteen perusteella, riippumatta näiden työntekijöiden tekemien määräaikaisten sopimusten määrästä (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 116 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa myös yhtäältä, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan tavoitteiden valossa kyseistä kohtaa ei voida tulkita suppeasti (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 113 kohta), ja toisaalta, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetun ”heikentämisen” olemassaoloa on tarkasteltava suhteessa jäsenvaltion kaikkiin sisäisen oikeuden säännöksiin, jotka koskevat työntekijöiden suojelua määräaikaisten työsopimusten alalla (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 120 kohta).

35 Unionin tuomioistuin on katsonut tämän perusteella, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa on tulkittava siten, että mainitussa lausekkeessa tarkoitettua ”heikentämistä” on arvioitava suhteessa sellaiseen suojan yleiseen tasoon, jota kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettiin sekä perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tehneisiin työntekijöihin että ensimmäisen tai ainoan määräaikaisen työsopimuksen tehneisiin työntekijöihin (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 121 kohta).

Puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan tulkinta

36 Aluksi on todettava, että koska kansallisen oikeuden tulkinta on yksinomaan kansallisten tuomioistuinten tehtävänä, näiden on määritettävä, missä määrin edellä mainitut asetuksella nro 368/2001 aiempaan kansalliseen oikeuteen, sellaisena kuin se oli lain nro 230/1962 nojalla, toteutetut muutokset ovat johtaneet määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden suojelun huonontamiseen, ja tehtävä tämä vertaamalla kummassakin mainituista kansallisen oikeuden säädöksistä myönnettyä suojelua.

37 Sitä vastoin unionin tuomioistuimen on ennakkoratkaisuasiaa ratkaistessaan tarvittaessa annettava kansalliselle tuomioistuimelle tietoja ohjatakseen sitä sen arvioidessa kysymystä siitä, merkitseekö tämä määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden suojelun mahdollinen huonontaminen puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitettua ”heikentämistä”. Tätä varten on tutkittava, missä määrin direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi annetulla kansallisella säännöstöllä toteutettujen muutosten voidaan katsoa yhtäältä liittyvän kyseisen sopimuksen ”täytäntöönpanoon” ja toisaalta koskevan puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitettua työntekijöiden ”suojan yleistä tasoa” (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 130 kohta).

38 Ensinnäkin puitesopimuksen täytäntöönpanosta on todettava, että asetus nro 368/2001 koskee juuri direktiivin 1999/70 täytäntöönpanoa ja että tämä asetus annettiin 29.12.2000 annetun lain nro 422 perusteella.

39 Näin ollen ei ole suljettu pois, että asetuksella nro 368/2001 aiempaan kansalliseen oikeuteen toteutetut muutokset liittyvät puitesopimuksen täytäntöönpanoon, koska ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen mukaan määräaikaiset työntekijät nauttivat direktiivin 1999/70 antamisen ja puitesopimuksen tekemisen hetkellä laissa nro 230/1962 tarkoitetuista suojatoimenpiteistä, ja näin on siitä huolimatta, ettei kyseisen asetuksen 1 §:n sisältö koske puitesopimuksen nimenomaista määräystä.

40 Tällaisen arvioinnin tekemiseksi ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen on varmistettava, merkitseekö se, että on poistettu työnantajan velvollisuus ilmoittaa poissa olevien työntekijöiden sijaistamiseksi tehdyssä määräaikaisessa työsopimuksessa sijaistettujen työntekijöiden nimi sekä syy heidän sijaistamiseensa, sellaista määräaikaisia työsopimuksia koskevan oikeudellisen järjestelmän muutosta, joka perustuu kansallisen lainsäätäjän tahtoon saada aikaan uudenlainen tasapaino työnantajien ja työntekijöiden välisissä suhteissa tällä alalla ottaen huomioon puitesopimukseen perustuvat uudet takuut tai joka perustuu selvästi yksilöityyn ja erilaiseen

tavoitteeseen. Kansallisen tuomioistuimen on erityisesti tutkittava, voidaanko katsoa, että laissa nro 230/1962 säädetyn vaatimuksen poistaminen perustuu haluun kompensoida puitesopimuksen täytäntöön panemiseksi asetuksella nro 368/2001 annetut säännökset, joilla suojataan työntekijää, keventämällä työnantajille asetettuja velvollisuuksia.

41 Tässä vaiheessa voidaan kuitenkin jo todeta, että ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ei ilmene, että kansallinen lainsäätäjä olisi pääasiassa kyseessä olevat muutokset toteuttaessaan tavoitellut muuta päämäärää kuin tämän puitesopimuksen täytäntöönpanoa, mikä ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen on kuitenkin myös varmistettava.

42 Toiseksi edellytys, jonka mukaan heikentämisen on koskettava määräaikaisten työntekijöiden ”suojan yleistä tasoa”, merkitsee sitä, että ainoastaan sen laajuinen huonontaminen, joka voi vaikuttaa määräaikaisia työsopimuksia koskevaan kansalliseen säännöstöön kokonaisuudessaan, voi kuulua puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdan soveltamisalaan (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 140 kohta ja asia C-519/08, Koukou, määräys 24.4.2009, 119 kohta).

43 Nyt esillä olevassa asiassa on todettava, että asetuksella nro 368/2001 aiempaan kansalliseen oikeuteen tehdyt muutokset eivät koske kaikkia määräaikaisen työsopimuksen tehneitä työntekijöitä vaan ainoastaan niitä, jotka ovat tehneet määräaikaisen työsopimuksen toisen työntekijän sijaistamiseksi, koska kysymys on yhdestä sanotun asetuksen 1 §:n 1 momentissa tarkoitetusta syystä, joka mahdollistaa tällaisen sopimuksen solmimisen.

44 Sikäli kuin nämä työntekijät eivät muodosta huomattavaa osaa kyseisessä jäsenvaltiossa määräaikaisessa työsuhteessa olevista työntekijöistä, mistä varmistuminen on ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävä, rajoitettuun

työntekijöiden ryhmään sovellettavan suojelun huonontaminen ei sellaisenaan voi vaikuttaa yleisesti sen suojelun tasoon, jota kansallisessa oikeusjärjestyksessä sovelletaan määräaikaisen työsopimuksen tehneisiin työntekijöihin.

45 Lisäksi on todettava, että asetuksen nro 368/2001 1 §:n 2 momentin mukaan määräaikaisen työsopimuksen on oltava kirjallinen ja siinä on ilmoitettava syyt tällaisen sopimuksen solmimiselle. Jos näin ei tehdä, sopimuksen päättymispäivää koskeva ehto on mitätön. Laissa nro 230/1962 säädettiin ainoastaan, että sopimuksen kestosta oli sovittava kirjallisesti ja että sopimuksen tekemisen objektiivinen syy oli tarpeen mainita vain työntekijää sijaistettaessa.

46 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 54 kohdassa, pääasiassa kyseessä olevia kansallisen säännöstön muutoksia on arvioitava ottamalla huomioon kaikki muut takuut, joista kansallisessa säännöstössä säädetään määräaikaisen työsopimuksen perusteella palvelukseen otettujen työntekijöiden suojelun varmistamiseksi, kuten toimenpiteet, joilla ehkäistään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytöksiä, ja toimenpiteet, joilla on tarkoitus kieltää määräaikaisia työsopimuksia tehneiden työntekijöiden syrjintä.

47 Näissä olosuhteissa on todettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset kansallisen säännöstön muutokset eivät merkitse määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden suojan yleisen tason ”heikentämistä” puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, jos muutokset koskevat määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden rajoitettua ryhmää tai jos ne kompensoidaan muiden takuiden antamisella tai suojakeinojen toteuttamisella, mistä varmistuminen on ennakkoratkaisupyynnön tehneen tuomioistuimen tehtävä.

48 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että 8 lausekkeen 3 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jolla poistettiin työnantajan velvollisuus ilmoittaa poissa olevien työntekijöiden sijaistamiseksi tehdyissä määräaikaisissa työsopimuksissa sijaistettujen työntekijöiden nimi sekä heidän sijaistamisensa syy ja jossa säädetään ainoastaan, että tällaisten määräaikaisten sopimusten on oltava kirjallisia ja että niissä on ilmoitettava syy tällaisten sopimusten solmimiselle, jos nämä uudet edellytykset kompensoidaan muiden takuiden antamisella tai suojakeinojen toteuttamisella tai jos ne koskevat ainoastaan määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden rajoitettua ryhmää, mistä varmistuminen on ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävä.

Toinen kysymys

49 Toisella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin kysyy pääpiirteissään, onko sen jätettävä unionin oikeuden nojalla soveltamatta asetuksen nro 368/2001 kaltainen kansallinen säännöstö, jos se on puitesopimuksen määräysten vastainen, ja mikäli näin on, onko sen sovellettava lain nro 230/1962 1 §:ää.

50 Tästä on huomattava, että unionin tuomioistuin on todennut, että puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohta ei täytä niitä edellytyksiä, joiden täyttyessä sillä olisi välitön oikeusvaikutus. Tämä lauseke koskee yhtäältä ainoastaan kyseisen sopimuksen ”täytäntöönpanoa” jäsenvaltioiden ja/tai työmarkkinaosapuolten toimesta, joiden tehtävänä on sopimuksen saattaminen osaksi kansallista oikeusjärjestystä, ja siinä kielletään näitä viimeksi mainittuja perustelemasta tässä kansallisen oikeusjärjestyksen osaksi saattamisen yhteydessä työntekijöiden suojan yleisen tason heikentämistä puitesopimuksen täytäntöönpanon tarpeella. Se, että tässä lausekkeessa ainoastaan kielletään sen sanamuodon mukaisesti ”työntekijöiden suojan yleisen tason heikentäminen [puite]

sopimuksen soveltamisalalla", merkitsee toisaalta sitä, että ainoastaan sen laajuinen huonontaminen, joka voi vaikuttaa määräaikaisia työsopimuksia koskevaan kansalliseen säännöstöön kokonaisuudessaan, voi kuulua lausekkeen soveltamisalaan. Yksityishenkilöt eivät kuitenkaan voi johtaa tällaisesta kiellosta mitään oikeutta, joka olisi sisällöltään riittävän selkeä, täsmällinen ja ehdoton (ks. em. yhdistetyt asiat Angelidaki ym., tuomion 209–211 kohta ja em. asia Koukou, määräyksen 128 kohta).

51 Kansallisten tuomioistuinten on kuitenkin tulkittava kansallista oikeutta mahdollisimman pitkälle puitesopimuksen sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti puitesopimuksella tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi ja siten SEUT 288 artiklan kolmannen kohdan noudattamiseksi. Tämä puitesopimuksen mukaista tulkintaa koskeva velvollisuus koskee kansallisen oikeuden kaikkia – sekä puitesopimusta edeltäviä että sen jälkeisiä – säännöksiä (ks. analogisesti em. asia Adeneler ym., tuomion 108 kohta ja asia C-555/07, Kücükdeveci, tuomio 19.1.2010, Kok., s. I-365, 48 kohta).

52 Kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta tukeutua jonkin puitesopimuksen sisältöön, kun se tulkitsee ja soveltaa asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä, rajoittavat tosin yleiset oikeusperiaatteet, muun muassa oikeusvarmuutta ja taannehtivuuskieltoa koskevat periaatteet, eikä se voi olla perustana kansallisen oikeuden contra legem -tulkinnalle (ks. analogisesti em. asia Adeneler ym., tuomion 110 kohta).

53 Yhdenmukaisen tulkinnan periaate edellyttää kuitenkin, että kansalliset tuomioistuimet tekevät toimivaltansa rajoissa kaiken mahdollisen ottamalla huomioon kansallisen oikeuden kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksyttyjä tulkintatapoja taatakseen kyseessä olevan puitesopimuksen täyden tehokkuuden ja päätyäkseen ratkaisuun, joka on puitesopimuksella tavoitellun päämäärän mukainen (ks. analogisesti em. asia Adeneler ym., tuomion 111 kohta).

54 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 68 kohdassa, tämä yhdenmukaisen tulkinnan periaate ei voi myöskään mitenkään johtaa ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa sellaisten kansallisten säännösten sovellettavuuteen, jotka eivät ole muodollisesti päteviä eivätkä sekä aineellisesti että ajallisesti merkityksellisiä.

55 Toiseen kysymykseen on siten vastattava, että koska puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdalla ei ole välitöntä oikeusvaikutusta, tilanteessa, jossa ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa käsiteltävänään olevan kansallisen lainsäädännön olevan unionin oikeuden vastainen, se ei voi jättää tätä lainsäädäntöä soveltamatta, vaan sen on tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksella tavoitellun päämäärän mukaisesti.

Oikeudenkäyntikulut

56 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta 28.6.1999 annetun neuvoston direktiivin 1999/70/EY liitteessä olevan,

määräaikaista työtä koskevan 18.3.1999 tehdyn puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jolla poistettiin työnantajan velvollisuus ilmoittaa poissa olevien työntekijöiden sijaistamiseksi tehdyissä määräaikaisissa työsopimuksissa sijaistettujen työntekijöiden nimi sekä heidän sijaistamisensa syy ja jossa säädetään ainoastaan, että tällaisten määräaikaisten sopimusten on oltava kirjallisia ja että niissä on ilmoitettava syy tällaisten sopimusten solmimiselle, jos nämä uudet edellytykset kompensoidaan muiden takuiden antamisella tai suojakeinojen toteuttamisella tai jos ne koskevat ainoastaan määräaikaisen työsopimuksen tehneiden työntekijöiden rajoitettua ryhmää, mistä varmistuminen on ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävä.

2) **Koska kyseisen puitesopimuksen 8 lausekkeen 3 kohdalla ei ole välitöntä oikeusvaikutusta, tilanteessa, jossa ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa käsiteltävänään olevan kansallisen lainsäädännön olevan unionin oikeuden vastainen, se ei voi jättää tätä lainsäädäntöä soveltamatta, vaan sen on tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle direktiivin 1999/70 ja sanotulla puitesopimuksella tavoitellun päämäärän mukaisesti.**

Allekirjoitukset